

दुष्काळग्रस्त तालुक्यातील गोशाळांमध्ये पशुधनाकरीता राहत व चारा शिबीर (कॅटल रिलीफ अॅण्ड फॉडर कॅम्प) सुरू करण्याच्या प्रयोजनार्थ पशुसंवर्धन विभागास रूपये १५,७८,१४५ लक्ष निधी उपलब्ध करून देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग,
शासन निर्णय क्र.एससीवाय-२०१९/प्र.क्र. १७५/म-७,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, विस्तार, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : २३ ऑगस्ट, २०२३

वाचा :- १. महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्र.एससीवाय-२०१८ / प्र.क्र.८९ / म-७, दि. ३१.१०.२०१८
२. कृषि व पदुम विभाग, शासन निर्णय क्र. पविआ-१०१९/प्र.क्र.१७/पदुम-३, दि. ९.१. २०१९
३. महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्र.एससीवाय-२०१९/प्र.क्र.३०/म-७, दि. १४.०२.२०१९
४. महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्र.एससीवाय-२०१९/प्र.क्र.३०/म-७, दि. १६.०५.२०१९
५. महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्र.एससीवाय-२०१९/प्र.क्र.३०/म-७, दि. ०१.०६.२०१९
६. महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्र.एससीवाय-२०१९/प्र.क्र.३०/म-७, दि. १५.०२.२०१९
७. कृषि व पदुम विभाग, शासन निर्णय क्र. पविआ-१०१९/प्र.क्र.५०/पदुम-३, दि. ५.२.२०१९
८. कृषि व पदुम विभाग, शासन निर्णय क्र. पविआ-१०१९/प्र.क्र.४९/पदुम-३, दि. ६.२.२०१९
९. कृषि व पदुम विभाग, शासन निर्णय क्र. पविआ-१०१९/प्र.क्र.५०/पदुम-३, दि. ५.२.२०१९
१०. कृषि व पदुम विभाग, शासन निर्णय क्र. पविआ-१०१९/प्र.क्र.६५/पदुम-३, दि. १.३.२०१९
११. कृषि व पदुम विभाग, शासन निर्णय क्र. बीयुडी-१०१९/प्र.क्र.५४/पदुम-३, दि. २३.०७.२०२०
१२. महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्र.एससीवाय-०२/२०१९/प्र.क्र.१३/म-११,
दि. १०.०७.२०२०

प्रस्तावना -

सन २०१८ च्या खरीप मोसमात राज्यातील बहुतांश जिल्ह्यांमध्ये सरासरीपेक्षा कमी पर्जन्यमान झालेले असल्याने, शासनाने वाचा- १ येथे नमुद शासन निर्णयान्वये राज्यातील २६ जिल्ह्यांमधील १५१ तालुक्यात, दुष्काळ घोषित केला आहे.

राज्यात दुष्काळी परिस्थितीमुळे त्या भागातील पशुधनासाठी आवश्यक असणारा चारा व पाणी उपलब्धतेबाबतचा गंभीर प्रश्न नजीकच्या कालावधीत निर्माण होण्याची शक्यता असल्याने, दुष्काळग्रस्त भागातील जनावरांना आवश्यक असलेल्या चाराच्या प्रश्नावर मात करण्यासाठी करावयाच्या उपाययोजना संदर्भात दि. ३ जानेवारी, २०१९ रोजी पार पडलेल्या मंत्रिमंडळ उपसमितीच्या बैठकीत राज्यात सुरू असलेल्या गोरक्षण सस्थांमध्ये चारा छावण्या सुरू करून इच्छुक शेतक-यांनी त्यांची जनावरे ठेवण्यास आवाहन करावे. त्यानुसार इच्छुक शेतक-यांनी त्यांची जनावरे अशा गोरक्षण संस्थामध्ये ठेवल्यास अशा संस्थेस प्रचलित नियमानुसार SDRF अंतर्गत विहित केलेल्या दराप्रमाणे अनुदान देण्यात यावे, त्यासाठी

पदुम विभागाने आवश्यक रकमेची मागणी मदत व पुनर्वसन विभागाकडे करावी, असा निर्णय घेण्यात येऊन औरंगाबाद, उस्मानाबाद, जालना, बीड व परभणी या पाच ठिकाणी गोरक्षण संस्थामध्ये चारा छावण्या सुरु करण्याबाबत विचार करण्यात यावा असे ठरले.

त्यानुसार पशुसंवर्धन विभागाच्या वाचा-२ येथे नमूद शासन निर्णयान्वये मराठवाड्यातील उस्मानाबाद, जालना, बीड, परभणी व औरंगाबाद या ५ दुष्काळग्रस्त जिल्ह्यामध्ये गोवर्धन गोवंश सेवा केंद्र या योजनेतर्गत ज्या गोशाळांना रूपये. १.०० कोटीचे अनुदानासाठी निवड करण्यात आलेली आहे किंवा अनुदान मंजूर करण्यात आलेले आहे, अशा गोशाळांमध्ये प्रायोगिक तत्वावर त्या परिसरातील पशुधनासाठी पशुधन राहत व चारा शिबीर (कॅटल रिलीफ अँड फॉडर कॅम्प) उस्मानाबाद, जालना, बीड, परभणी व औरंगाबाद या ५ जिल्ह्यातील ६ गोशाळांमध्ये सुरु करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. सदर निर्णयानुसार या ६ गोशाळांसाठी पशुसंवर्धन विभागास प्रथम टप्प्यात रूपये १०.०० कोटी निधी उपलब्ध करून देण्यात आला होता. या १० कोटी निधीपैकी रूपये ५.४७ कोटी एवढा निधी खर्च झाला असून उर्वरित ४.५३ कोटी निधी दिनांक ३१ मार्च, २०१९ रोजी शासनास समर्पित करण्यात आला आहे.

पशुसंवर्धन विभागाने आता भगवंत बहुउद्देशीय संस्था, हांडोग्री, ता.भूम, जि. औरंगाबाद, श्री.येडेश्वरी गुरुकुलम गोशाळा, दुधाळवाडी, ता.कळंब, जि.उस्मानाबाद व श्री.छत्रपती शिवाजी गोशाळा राणीसावरगांव ता.गंगाखेड, जि.परभणी या तीन संस्थांना पशुधन राहत व चारा शिबीरात दाखल झालेल्या पशुधनाच्या संगोपनासाठी झालेल्या खर्चाच्या प्रतिपूर्तीकरीता एकुण रूपये १५,७८,१४५/- (पंधरा लक्ष अठ्ठ्याहत्तर हजार एकशेपंचेचाळीस फक्त) निधी मदत व पुनर्वसन विभागाकडून उपलब्ध करून देण्याची मागणी केलेली आहे. त्यानुसार पशुसंवर्धन विभागाकडून प्राप्त झालेल्या प्रस्तावानुसार पशुसंवर्धन विभागामार्फत औरंगाबाद, उस्मानाबाद, व परभणी, या ३ जिल्ह्यात सुरु करण्यात आलेल्या पशुधन राहत व चारा शिबीर (कॅटल रिलीफ अँड फॉडर कॅम्प) प्रयोजनार्थ एकुण रूपये १५,७८,१४५/- (पंधरा लक्ष अठ्ठ्याहत्तर हजार एकशेपंचेचाळीस फक्त) निधी मदत व पुनर्वसन विभागाकडून उपलब्ध करून देण्याची बाब विचाराधीन होती.

शासन निर्णय-

पशुसंवर्धन विभागामार्फत औरंगाबाद, उस्मानाबाद, व परभणी, या ३ जिल्ह्यात सुरु करण्यात आलेल्या पशुधन राहत व चारा शिबीर (कॅटल रिलीफ अँड फॉडर कॅम्प) या प्रयोजनासाठी पशुसंवर्धन विभागास एकुण रूपये १५,७८,१४५ (पंधरा लक्ष अठ्ठ्याहत्तर हजार एकशेपंचेचाळीस फक्त) इतका निधी मदत व पुनर्वसन विभागाकडून उपलब्ध करून देण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

२. पशुधन राहत व चारा शिबीरास (कॅटल रिलीफ अँड फॉडर कॅम्प) बाबत महसुल व वन विभाग, शासन निर्णय दिनांक २५.०१.२०१९, शासन पत्र दिनांक ८ मार्च, २०१९ व शासन निर्णय दिनांक १६ मे, २०१९ मध्ये विहित केलेल्या दराने अनुदान देण्यात यावे. उपलब्ध करून देण्यात आलेला निधी याच प्रयोजनासाठी खर्च करावा व एक महिन्यात या निधीचे खर्चाचे लेखे या विभागास उपलब्ध करून द्यावेत. या आदेशाच्या दिनांकापासून एक महिन्याच्या आत संपूर्ण रक्कम खर्च होणार नसल्यास विहित कालावधीत खर्च होवू न शकणारी तरतूद या विभागास समर्पित करावी.

३. उपरोक्त मंजूर करण्यात येत असलेल्या रूपये १५,७८,१४५/- (पंधरा लक्ष अठ्ठ्याहत्तर हजार एकशेपंचेचाळीस फक्त) पैकी चारा छावणी चालकांना प्रति मोठे जनावर रूपये ७०/- प्रतिदिन व छोटे जनावर रूपये ३५/- प्रतिदिन या दराने अनुदान देण्यासाठी रूपये ११,०४,७००/- (अकरा लक्ष चार हजार सातशे फक्त) इतका निधी लेखाशिर्ष "२२४५- नैसर्गिक आपत्तीच्या निवारणासाठी सहाय्य-०१ अवर्षण-१०१ अनुग्रह सहाय्य (९१) राज्य आपत्ति प्रतिसाद निधीच्या मानकानुसार खर्च (९१) (०३) जनावरांच्या छावण्यांमध्ये चारा, पाणी, औषध यांचा पुरवठा व छावण्यापर्यंत वाहतुकीचा खर्च (अनिवार्य), ३१, सहायक अनुदाने (वेतनेतर) (२२४५ ००७५) या लेखाशिर्षाखाली खर्ची घालण्यात यावा. तसेच चारा छावणीतील जनावरांसाठी राज्य शासनाने दिनांक १ एप्रिल, २०१९ व दिनांक १५ मे, २०१९ पासून अनुज्ञेय केलेल्या वाढीव दराने (रूपये २० अथवा रूपये ३० प्रति मोठे जनावर व रूपये ३० अथवा रूपये १५ प्रति छोटे जनावर) अनुदान देण्यासाठी रूपये ४,७३,४४५/- (चार लक्ष त्रैहत्तर हजार चारशे पंचेचाळीस फक्त) इतका निधी लेखाशिर्ष मागणी क्र. सी-६, ०१, अवर्षण, १०१ अनुग्रह सहाय्य (९२), राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीच्या माणकाव्यतिरिक्त खर्च, (९२) (०७) वैरण पुरवठा (अनिवार्य) ३१, सहायक अनुदाने (वेतनेतर) (२२४५ २१४९) या लेखाशिर्षाखाली खर्ची घालण्यात यावा. सदरहू खर्च २०२३-२४ या वित्तीय वर्षासाठी मंजूर करण्यात आलेल्या अनुदानातुन भागविण्यात यावा.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा सांकेतांक क्रमांक २०२३०८२३१५२४४५४३१९ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(संजय धारुरकर)
उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव , मंत्रालय, मुंबई.
३. सर्व विधानसभा सदस्य / विधानपरिषद सदस्य
४. मा.मुख्य सचिव यांचे उप सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. सचिव (मदत व पुनर्वसन), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
६. प्रधान सचिव, (पदुम), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. सचिव, (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
८. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, औंध, पुणे
९. आयुक्त कृषि, महाराष्ट्र राज्य, मध्यवर्ती इमारत, पुणे
१०. विभागीय आयुक्त (सर्व)

११. जिल्हाधिकारी (सर्व)
१२. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर.
१३. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
१४. प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन (सर्व)
१५. जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त (सर्व)
१६. सर्व जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी (सर्व)
१७. गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती (सर्व)
१८. वित्तीय सल्लागार व सहसचिव, मदत व पुनर्वसन, नवीन प्रशासकीय भवन, मुंबई
१९. मा.मंत्री (मदत व पुनर्वसन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२०. मा. राज्यमंत्री (मदत व पुनर्वसन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२१. मा.मंत्री (पदुम) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२२. मा.राज्यमंत्री (पदुम) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
२३. मदत व पुनर्वसन विभागातील कार्यासने (क्रमांक ३ /११ /आव्यप्र-१)
२४. निवड नस्ती, म-७